

ÚVĚROVÉ PENÍZE.

Užívá-li poživatel produkčního „důchodu“, hlavně tedy dělník, spotřebního úvěru, znamená to za pravidelných okolností, že spotřebuje více než produkuje, že si vypůjčil zatím od druhých, co oni produkovali, a co jim náleží, slibuje jim to nahraditi svou budoucí produkcí. Spotřebují se tu statky minulé produkce, aniž by byly zároveň nebo v zápětí nahrazovány statky nově produkovanými. Přítomná spotřeba je tedy v oborech produkce běžných živobytných potřeb větší než přítomná produkce, a kdyby se přešlo všeobecněji k takovéto úvěrové spotřebě čili „vyjídání do budoucna“, musily by zásoby spotřebních živobytných hospodářských statků klesati.

Ve skutečnosti nemají prodeje na spotřební úvěr těchto jednostranných důsledků, poněvadž je producenti přesunují ve smyslu hospodářském na všechny druhy dosud z minulých produkcí nespotřebovaných, uspořené statků, a rozvrhují se tyto dočasné rozchody spotřeby od důchodů na všechnu produkci, tak že kdyby došlo na nějaké obmezování výroby vlivem anticipované spotřeby a nedostatku produkčních statků, postihlo by všechny druhy národní produkce. Vždyť výroba se děje namnoze nepřetržitě a jsou různá odvětví produkční tak navzájem spjata a zkřížena, že se přesunují oběžné hospodářské produkční statky, především tedy suroviny a potraviny, podle dané potřeby z jednoho výrobního odvětví do druhého a tvoří veškeré tyto statky společnou zásobárnu, na niž může podnikatel povolené spotřební úvěry přesunouti. Tento přesun se děje téměř nezřetelně, nepozorovaně, jako by samočinně, prostřednictvím peněžních náhražek: směnek a hlavně ú v ě r o v ý c h p e n ě z.

Prodá-li výrobce své výrobky spotřebiteli na úvěr a nechce o povolený úvěrový peníz své oběžné prostředky zúžiti, totiž produkci do té doby obmeziti, než se mu onen peníz vrátí, vydá na svého odběratele směnku, kterou pak platí svým příštím dodavatelům produkčních věcných potřeb, anebo ji prodá za ho-

tové obchodní bance a může takto získanými pravidelnými penězi, majícími obecnou platnost, ihned nakupovati nejen věcné potřeby produkční, ale může platiti i mzdy při nové produkci. Tato směnka prokazuje nejen, že příslušný produkt byl skutečně prodán a že tedy vznikl producentovi soukromoprávní nárok vůči spotřebiteli, ale prokazuje se jí zároveň, že producentovi vznikl za obětované na produkci věcné náklady produkční a za předem vyplacené při ní důchody pracovní jakýsi h o s p o d á ř s k ý nárok vůči všem dočasným držitelům hospodářských statků, jež tvoří společný soubor veškeré národní produkce a spotřeby, který se stále konsumuje a produkcí znovu doplňuje, jakož i vůči námezdné práci, neboť producent může prostřednictvím tohoto soukromoprávního nároku, zvláště smění-li jej za peníze, opatřiti si jak potřebné věcné produkční statky, tak potřebnou produkční námezdnou práci.

Ale naskytá se otázka, zda množství obíhajících peněz je s to vyhověti i těmto nepravidelným nárokům, jež takovéto úvěry vyvolávají?

V dnešních poměrech je množství obíhajících pravidelných peněz v každé hospodářské oblasti přizpůsobeno potřebám, jež na ně kladou peněžní směny hospodářských statků věcných, ať již jde tu o pouhé směny obchodní, totiž soukromoprávní přesuny těchto statků z ruky do ruky, nebo ať jsou to směny k účelům výrobním anebo ať jsou to směny k účelům spotřebním, a neuzívá ve všech těchto třech případech úvěru, i potřebám, jež vznikají, užívá-li se tu produkčního, spotřebního nebo obchodního úvěru.

Produkční úvěr v užším smyslu, t. j. úvěr, jímž se podniky a rozsah jejich produkce trvale zvětšuje, zvyšuje nad dosažitelnou výši, čerpá své prostředky z úsporných kapitálů, a množství obíhajících pravidelných peněz je v dnešních dobách přizpůsobeno i potřebám tohoto trhu kapitálového, to jest potřebám převodu úsporných kapitálů v podobě peněz buď producentovi-dlužníkovi přímo anebo prostřednictvím peněžních ústavů, jakož i další investici těchto kapitálů v různá zařízení produkční, to jest při produkci takovýchto zařízení, i k nákupu potřebných produkčních pomůcek na trhu hmotných statků, jakož i na trhu práce, užívání peněz má tedy rozšířenější rozsah než kdyby úsporných kapitálů nebylo. Úvěrové úsporné kapitály jsou penězi představovány jen v době vzniku, dále při převodu na podnikatele-dlužníky anebo při zpětném splácení jich buď peněžním ústřednám nebo přímo věřitelům, a jsou peníze i tu jen dočasným prostředníkem, jehož množství nemusí odpovídati přesně množství úsporných kapitálů prostřednictvím peněz do hmotných statků inkorporovaných, poněvadž i tu záleží, jako při peněžních směnách vůbec, na některých vlivech dalších, především na

rychlosti oběhu peněz. Při všech těchto transakcích mají peníze velkou výhodu, že se soukromoprávní převod vlastnictví, jenž mezi věřitelem a dlužníkem byl smluven, přenáší pak do širších okruhů: prostřednictvím obdržených peněz a jejich kupní síly nabývá dlužník jakéhosi hospodářského nároku na všechny hospodářské statky, jež se na trhu statků nabízejí; ale ovšem, prohospodaří-li dlužník směněné za peníze statky, to jest zničí je nebo nehospodárně stráví, neutrpí tím jen jeho věřitel, že ztratí soukromohospodářskou peněžní pohledávku, ale utrpí nepřímo všichni držitelé peněz a majitelé pohledávek, kdyby k takovýmto ztrátám došlo ve větším rozměru, poněvadž majetkový soubor, v němž jejich nároky jsou vtěleny, se tím zúžil a ceny těchto hospodářských statků by podražily. Proti takovýmto ztrátám, způsobovaným držitelům peněz a majitelům peněžních pohledávek podražením cen, nechrání ani zlatá měna, neboť ani zlatá mince nezaručuje, že se za ni koupí stále totéž množství ostatních hospodářských statků.

Užívá-li se však v některé zemi jen peněz pravidelných, řádných, snad dokonce plnoobsažných peněz kovových, není nebezpečí, že by mohlo peněz nějak „uměle“ u přirovnání s daným množstvím statků přibýti a tím se mohla dosavadní cenová rovnováha porušiti. Kdežto u zmíněných „úvěrových“ peněz je právě v tomto směru třeba veliké opatrnosti, nemá-li se zvrhnouti v nebezpečnou inflaci výhoda, kterou výdaj těchto peněz má v případech, kde se prodává na spotřební úvěr produkční — spotřební úvěr v užším smyslu, k účelům osobní konsumpce, zůstáváme vůbec mimo svoji úvahy — ať již jde o spotřební úvěr dělnictva na vrub budoucího „důchodu“ pracovního povolovaný anebo o spotřební úvěr produkční při nákupu produkčních potřeb, včetně živobytých potřeb dělnictva, podnikatelům na příští produkci davaný.

Prodává-li totiž producent své výrobky spotřebitelům na úvěr a chce tento úvěr hospodářsky přesunouti zatímně na soubor oběžných produkčních statků, jež tu jsou a na trhu se nabízejí, učiní to tím způsobem, že svoji soukromoprávní pohledávku vůči odběratelovi zboží, obyčejně pohledávku směnečnou, hledí přeměnit v peníze, aby za ně mohl koupiti vše, čeho potřebuje, a mohl tak svoji produkci udržeti na té výši, které by dosáhla, kdyby byl prodal své výrobky za hotové.

Jinými slovy řečeno, jde o to, jak anticipovati, již nyní zpeněžití, budoucí kupní sílu, budoucí „důchody“ kupců-spotřebitelů na úvěr, aby tím byla vyvážena nesrovnalost, že byly produkty prodány domněle nikoli směnou za pohotovou věcnou nebo pracovní protihodnotu. Patrně musí býti využito kupcova slibu, že zaplatí zboží budoucně z příštího dalšího prodeje daných statků, jde-li o úvěr meziobchodu, anebo ze svých příštích pracovních

příjmů a kapitálových důchodů. Ale ovšem, vydají-li se takovéto výpomocné peníze, které mají za účel zatímně a anticipovaně zhodnotiti očekávanou tržbu a očekávaný pracovní příjem anebo důchod, musí z oběhu vymizeti, jakmile ona očekávaná tržba a onen očekávaný příjem a důchod byl skutečně získán a původnímu věřiteli producentovi na jeho pohledávku splacen; jinak by zůstávalo v oběhu na tutěž vzniklou kupní sílu dvojnásobné množství peněz a rušilo by rovnováhu. Ideově nejlépe zdají se vyhovovati svrchu dotčené r y z í úvěry a r y z e úvěrové peníze, které se tvoří „z prázdna“, jako jsou úvěry zprostředkované ryze úvěrovými neuhrazenými bankovkami nebo nekrytými účty žirovými, jimiž se poskytuje dlužníkovi možnost kupovati na trhu statky za nároky fiktivní, vlastně tedy na vrub majitelů dosavadních peněžních pohledávek a nároků na majetkový soubor národní. Je totiž výdaj takovýchto ryze úvěrových peněz poměrně snadný. Vždyť takovéto neuhrazené bankovky nestojí emisní banku téměř ničeho, nemusí se z nich nikomu platiti úrok, ani neztrácí se při nich úrok nepřímou, jako u bankovek zlatem uhrazených, kde leží toto zlato mrtvě, tak že se dá jimi národní produkce rozpínati poměrně daleko. Ale je tu nebezpečí jiné: aby se jich nezneužilo a zůstala jejich emise obmezena vskutku na případy výpomocných peněz ú v ě r o v ý c h a nebylo jich použito jako peněz ryze konsumpčních, jimiž by nabyvatel-dlužník anebo snad i samy cedulové banky uhrazovaly své osobní režijní výdaje nebo kupovaly věci, jež se „neužitečně“, neproduktivně zničí, jako v obdobných případech bývá při inflačním výdaji státních papírových peněz za válek. Mělo by býti proto při výdaji takovýchto peněz prokázáno, že jde vskutku o s o u k r o m o h o s p o d á ř s k ý p o m ě r ú v ě r o v ý a že nebude tedy vydaných bankovek užito „neužitečně“, ztrátově. Ve svrchu zmíněném případě úvěrů spotřebních je splnění tohoto požadavku zdánlivě na dosti vratkém základě, ježto na straně dlužníkově je tu jen slib, že svůj dluh uhradí budoucí produkcí. Ve skutečnosti však není ani tu věc tak zlá, poněvadž dlužník přece jen směnou za obdržené bankovky nabývá hospodářských statků, a musí by buď vůbec neprodukovati, anebo produkovati ztrátově — a to obě jest v normálním produkčním hospodářství výjimkou. Mimo to je úhrada dosavadních úvěrů nově produkovanými statky a nově nabytými důchody a povolování nových úvěrů, i když by šlo vskutku jen o ryzí úvěry; v různých oborech produkce a spotřeby tak zkríženo, že by se spíše i úhrn těchto ryzích úvěrů jen udržoval na průměrné střední výši, než aby snad nějak nepřírozně stoupal.

Zůstanou-li však takovéto ryzí úvěrové peníze z nějakého důvodu, jenž se projeví insolvenčí dlužníkovou, v oběhu vskutku trvale, nevrátí se cedulové bance po skončeném poměru soukromohospodářského úvěru, pak ovšem způsobují inflaci a po-

ruší dosavadní rovnovážný poměr cenový. U obdobných „nekrytých“ převodů žirových je toto nebezpečí inflace poměrně menší, poněvadž tyto převody nepronikají přece jen do širokých vrstev tou měrou, jako placení hotovými penězi, ač zase je tu na závadu, že chybí ona dochvilnost při splácení těchto úvěrů, která jest u úvěrů směnečných, pokud se vydají ryze úvěrových bankovek obmezuje jen na ně.

Průhlednější a méně choulostivé jsou poměry úvěrů, jež se povolují, na rozdíl od úvěrů ryzích, ve vztahu k určitému věcnému majetku, zvláště na směnečné pohledávky za prodané zboží, jako bývá u obyčejných úvěrů produkčních, ať již v ý r o b n í c h nebo úvěrů o b c h o d n í c h. Prodá-li výrobce zboží na osobní nebo směnečný úvěr obchodníkovi, a ten je po případě prodá dalšímu obchodníkovi, než se zboží dostane spotřebitelům, jde tu o obyčejný úvěr podložený majetkem: obchodníkovi zboží po nějaký čas zůstane a ručí za pohledávku věřitelovu, tak že je to jen obyčejný soukromohospodářský přesun vlastnictví, změna subjektivního poměru právního, který se přímo objektivních hospodářských poměrů netýká. Nepřímo mohly by však i tyto soukromoprávní úvěrové převody vlastnictví meziobchodu míti hospodářský vliv, a to rovněž prostřednictvím peněz.

Prodá-li výrobce své výrobky na směnečný úvěr a takto nabytou směnku předá obchodní bance, jež mu vyplatí příslušný peněz v běžných penězích, aniž by se musila utíkat u cedulové banky reeskomptem nebo lombardem obdržené směnky o pomoc nově emitovaných bankovek v náhradu za peníze výrobci vyplacené: je znamením, že je dosti peněz v oběhu ve funkci jejich jako měnidla se zřetelem k jich potřebě jak na jedné straně na nákupy a prodeje statků za hotové, ať již pro případy směnné jedněch věcných statků za druhé, nebo směnou za nově vzniklé běžné pracovní příjmy a běžné kapitálové důchody, tak na druhé straně na převody ušetřené části těchto příjmů a důchodů, jež se jako úsporné kapitály u peněžních ústavů soustřeďují a pak jsou jimi dále půjčovány, a to rovněž v podobě peněz. Jinými slovy řečeno, je u obrátů těchto úsporných finančních kapitálů příliv nově vzniklých úspor z důchodů k bankám v podobě peněz docházejících větší anebo aspoň stejný jako odliv těchto kapitálů na úvěr, tak že těmto úvěrovým ústřednám zůstává mimo to jakási stálá hotovost pokladní, již je potřebí po případě na výplaty nepravidelné, hlavně na vracení vkladů vlastníkům.

Ale jinak není množství obíhajících peněz v přímém vztahu ani k vzniku „důchodů“, ani k tvorbě úsporných kapitálů, ani k povolovaným z nich úvěrům. Záleží tu spíše na zvyklostech platebních, jak mnoho peněžního oběživa je k těmto účelům potřebí, ale nepřímo tu relativná spojitost je. Tak jako je totiž množství peněz v některé hospodářské oblasti obíhajících při-

způsobeno potřebě jich při nákupech a prodeji hospodářských statků a námezdné práce, ovšem i se zřetelem na rychlost obrátů a na nutnou peněžní pohotovost každého výrobce, obchodníka i spotřebitele, po případě i na peněžní pohotovost bank, totiž pro případy obstarávání platů pro klienty při správě přebytečných oběžných kapitálů podnikateli jim dočasně svěřovaných, tak že peněžní jednice představuje určitá různá množství ostatních hospodářských statků a konané práce, anebo, jinak řečeno, jednice ostatních hospodářských statků mají různé ceny, představující různá množství peněžních jednic, a jednostranné zvýšení množství obíhajících peněz má na ceny těchto hospodářských statků a na mzdy zpětný vliv a zvyšuje ceny: týmž způsobem je množství obíhajících peněz sladěno i s potřebou jich při převodu části nespotřebovaných „důchodů“ do bank a poskytování úvěrů z nich.

Do této ustálené rovnováhy vniká jakýsi příživný cizí element, předají-li obchodní banky směnky, jež od podnikatelů byly koupily, cedulové bance a ta jim je vyplatí v bankovkách kovem neuhrazených, tedy ve výpomocných penězích úvěrových. Pomocí těchto úvěrových peněz se pohledávka obchodní banky vůči dlužníkovi nejen soukromohospodářsky zmobilisuje, to jest využívá jí dlužník-producent na úplatu jiných svých úvěrových závazků anebo na úplatu úvěrových nákupů surovin — k tomu mohl užítí ostatně samotné směnky, anebo nemusila směnka dojít až k cedulové bance, aby za ni byly dány do oběhu nově emitované bankovky — ale přesunuje se objektivně nepřímou možností její okamžité realizace čili směny za jiné statky hospodářské a námezdnou práci na všechny držitele těchto statků, poněvadž lze za obdržené bankovky tyto statky směniti od kohokoli. Vytvořuje se tedy tímto způsobem dočasně kupní síla, jež by jinak tu nebyla, a jež napravuje nesrovnalost tím vzniklou, že producent prodal své výrobky obchodníkovi na úvěr místo za hotové, ač sám platí mzdy a jiné náklady hotově. Přesunuje tedy úvěr, který odběrateli povolil, na veškeré držitele věcných statků, neboť tito držitelé, u nichž on za úvěrové peníze tyto statky koupí, mu je vlastně půjčují. Jenže se takovéto výpomocné úvěrové peníze velmi často nijak neliší od ostatních peněz — bylo by tomu tak, kdyby řádné či pravidelné peníze byly vesměs plnohodnotné peníze kovové — a splývají v jedno s ostatními penězi a zvyšují tedy dané množství peněz obíhajících po dobu, pokud jsou v oběhu, než totiž dospěje pohledávka cedulové banky vůči podnikateli a on ji musí splatiti, čímž se pak ony úvěrové peníze k cedulové bance vracejí. A proč nepůsobí takovéto zvýšení peněžního oběhu, třeba bylo jen dočasné, inflačně na ceny? Proč zároveň poměrně nepoklesne kupní síla jednice peněžní, kdyžž bylo množství obíhajících peněz jednostranně zvýšeno?

Za pravidelného chodu jde výroba a spotřeba ruku v ruce: produkci se především nahrazují spotřebou strávené statky, ale statky se spotřebují hlavně při produkci, a tak se vlastně produkci udržuje dosavadní stav zásob hospodářských statků, nehledíme-li na jedné straně k ryzím přebytkům produkce, jichž se užívá k zlepšení spotřební úrovně lidstva a k zvětšení a zlepšení zařízení produkčních, a nehledíme-li na druhé straně k spotřebě mimoprodukční, soukromé. Za ideálně vyrovnaného chodu národní produkce a spotřeby, kdyby nebylo neshod mezi periodami produkčními některých spotřebních statků, jako zvláště zemědělských plodin, a nebylo ani růzností výrobní doby tovarů a jejich doby spotřební, měla by produkce permanentně a stejnoměrně nahrazovati, co se k účelům produkce spotřebuje, a jak se postupně produkty vyrábějí, tak by se měly souběžně prodávati a konsumovati.

Vsune-li se mezi producenta a spotřebitele obchodník, který kupuje od výrobce za hotové a pak postupně prodává spotřebiteli za hotové nebo dokonce snad na úvěr a financuje tím zatímně produkci, po případě i spotřebu, ze svých kapitálů, po případě z kapitálů, jež si byl opatřil trvalým úvěrem, ne tedy eskomptem smének svých odběratelů, umožňuje svou finanční a obchodní účastí, zejména uskládněním zboží, stejnoměrnou výrobu i při nesouběžné s ní spotřebě.

Kupuje-li obchodník od producenta na směnečný úvěr a tyto směnky eskomptuje za neuhrazené bankovky, vypůjčuje si prostřednictvím těchto výpomocných peněz zatím od příslušných držitelů věcných statků potřebné produkční prostředky pro novou produkci, aby nemusili čekat, až projde povolená lhůta úvěrová a odběratel zboží mu zaplatí pravidelnými penězi. Kdežto tedy při přímém spotřebním úvěru předbíhá spotřeba vzniku produkčních důchodů spotřebitelů a oni tráví z očekávaných důchodů příštích a pomocí neuhrazených bankovek se tento schodek zatímne uhrazuje, vypůjčuje od všech majitelů věcných produkčních statků, tak že se téměř neznatelně poměry vyrovnávají; zde vydané neuhrazené bankovky umožňují naopak, aby se vyrovnala neshoda mezi dočasně se opožďující spotřebou za produkci a mohlo se z vypůjčených zásob věcných statků, jež tu jsou a nabízejí se na trhu, pokračovati v produkci dříve, než jak se vyrobené statky postupnou produkcí spotřebují. V prvním případě dočasně neúměrně přibývá peněžního oběživa, poněvadž statků anticipovanou spotřebou nad pravidelný běh ubývá, a porušuje se ustálený poměr mezi množstvím statků a množstvím peněžního oběživa, v druhém případě se zvýšením oběživa jen vyrovnává neshoda, jež nastala tím, že se spotřeba opožďuje za produkci a tudíž zásoba statků se dočasně zvýšila. Kdyby si oběh v tomto druhém případě nevypomohl dočasně výdajem úvě-

rových peněz, měly by ceny tovarů spíše poklesnouti, a výdaj neuhrazených bankovek tuto tendenci ruší.

Ale vydané v tomto případě úvěrové peníze nemají ještě z jednoho důvodu inflačního vlivu. Tím, že se mezi spotřebitele a výrobce vsunul obchodník, zdvojnásobí se obraty, a to vyžaduje, nemá-li dojít k poklesu cen, zvýšeného množství peněžního oběhiva. A projde-li zboží dokonce rukama dvou nebo více obchodních zprostředkovatelů, zmnožují se obraty ještě více a může se na podkladě téhož množství produkovaného zboží zvýšiti poměrně i peněžní oběhivo eskomptem všech směnek, oněmi zprostředkovateli postupně vydávaných, u cedulové banky, aniž by se dostavily inflační cenové poruchy.

Jde tu o zásadnou otázku, zda mohou býti vydávány úvěrové peníze po případě i několikanásobným úhrnem na podkladě opakovaných prodejů a nákupů téhož zboží, aniž by tím nastávalo nebezpečí inflace? Cedulové banky, eskomptující směnky, trvají pouze na podmínce, aby tyto směnky vznikly na podkladě prodeje zboží, aby to nebyly směnky finanční, jimiž si podatel směnky opatřuje úvěr osobní, nepodložený určitě udaným věcným majetkem, jako bývá při eskomptu warrantů, anebo směnečnou pohledávkou za určité prodané zboží. Nezděráhají se tedy eskomptovati dvě nebo i více směnek vydávaných na základě obrátů téhož zboží — ostatně byla by kontrola v té věci značně obtížná. Nezachovávají tu přesně zásady, že úvěrové peníze smějí se vydávati jen za podmínky, že musí za ně jaksi podpůrně, hospodářsky, mimo směnečnou pohledávku, ručiti určitý skutečný věcný majetek, a neměl by se tedy obdobně z tohoto důvodu a limine odmítati eskompt směnek finančních a výdej peněz r y z e ú v ě r o v ý c h.

Je pravda, i výdaj běžných úvěrových peněz je vždycky choulostivou věcí, a je jistě opatrné, a pro cedulovou banku pohodlnější, trvá-li se na tom, aby bylo vždy nějak prokázáno, že nová kupní síla, jež se jimi zakládá, je jen dočasnou náhražkou kupní síly, které výrobce byl získal prodejem zboží, jen že ovšem tato kupní síla by mu byla při prodeji na úvěr zatím nedostupná, byla by immobilisována — proto musí tato zatímná náhradná výpomocná kupní síla z oběhu vymizeti, až ona původní kupní síla bude dlužníkem-odběratelem zboží producentovi po prošlé lhůtě úvěrové zaplacená. To poměrně spolehlivě prokazuje směnka, při skutečném prodeji zboží vydaná, poněvadž tu je mimo to dána dosti bezpečná záruka o tom, že zboží, jež bylo podkladem emise bankovek, udanou cenu má; kdežto lombarduje-li se eskomptováním warrantu zboží ve skladišti uložené, tak bezpečné cenové záruky tu přece jen není. Mimo to mohla by produkce býti tímto způsobem po nějaký čas neúměrně poháněna nad obvyklý odbyt, ovšem příliš velkých rozměrů by tento rozmach

nabýti nemohl, ale stačí, jak uvidíme, aby způsobil známé výchylky konjunkturné. Ale i kdyby cedulové banky eskomptovaly směnky finanční, nemohlo by dojíti k značnějším poruchám peněžního oběhiva, mimo případy zřejmých podvodů; nebude si zajisté nikdo opatřovati úvěry, jež musí poměrně brzy vrátiti, není-li přesvědčen, že je vskutku bude moci vrátiti, a ještě při tom dokonce i vydělati.

Hlavní váhu při emisi úvěrových peněz je třeba klásti na to, že mají dočasně producentovi umožniti, aby si z daného souboru hospodářských statků mohl opatřiti potřebné produkční prostředky, aby mohl udržeti rovnovážný chod produkce, a nenastaly poruchy cenové. Ostatní zmíněné podmínky, jež tu cedulové banky kladou, jsou spíše pomůckami technickými než zásadními předpoklady, a nejsou prováděny ostatně ani důsledně, když se nebrání tomu, aby byly u nich eskomptovány dvě nebo i více smének, jejichž úvěrovou základnu tvoří totéž jediné množství zboží. A nemělo by se tedy zásadně brániti, aby byly eskomptovány u cedulových bank i tak řečené směnky finanční, ovšem musilo by se při nich tím přísněji zachovávatí pravidlo, že se jimi povolují jen úvěry krátkodobé, tedy na oběžné prostředky produkční, a ne na úvěry investiční, a nesměly by býti tyto směnky snad nějak pod rukou prolongovány.

Cedulové banky poskytují úvěry také lombardem některých dílčích zástavních listů, po případě i státních dílčích dlužních úpisů vůbec. Hospodářský základ emise neuhrazených bankovek je v těchto případech poněkud jiný než u eskomptu pohledávek za zboží a lombardu zásob zboží. Eskomptem dílčích zástavních listů se umožňuje, aby úsporný finanční kapitál, který byl výdajem těchto úpisů již jednou realizován tím, že byl zapůjčen bankou, jež úpisy vydala. hypotekárnému dlužníkovi a ten jej již na trhu statků uplatnil, investovav jej ve svém podniku, podruhé se objevil na trhu jako kupec hospodářských statků; i tu umožňují neuhrazené bankovky, že si eskomptér prostřednictvím jich zatímně osvojuje část souboru všech hospodářských statků, jež se na trhu nabízejí, za uměle vytvořenou kupní sílu. Kdyby se takovéto emise neuhrazených bankovek dály ve větších rozměrech, musily by působiti inflačně na ceny, poněvadž tu není tento jejich vliv kompenzován zvýšenými obraty nákupů a prodejů, jako při obrazech meziobchodu.

Ještě větší opatrnosti je třeba při lombardu dílčích skripturních obligací neinvestičních, tedy zejména státních rent, poněvadž stát užil výnosu jejich emise na svá běžná vydání spotřební, a byly tu na vrub příští národní produkce stráveny hospodářské statky, jež se doplňují teprve z budoucích výnosů národní produkce. Jde tu tedy o jakýsi obdobný případ jako u poskytování spotřebního úvěru ve stycích soukromohospodář-

ských. Ale emise neuhrazených bankovek lombardem státních výpůjček nemusí mít inflačních cenových důsledků, dbá-li se toho, aby se tímto způsobem nedostávalo do oběhu více zatímných peněz, než se asi uspoří nových finančních kapitálů za období, pro které tyto peníze zůstanou v oběhu. Pak totiž, byt bylo užito vydaných neuhrazených bankovek k účelům spotřebním, nastane po splacení této výpůjčky cedulové bance nejen na straně peněz bývalá rovnováha, ale za pravidelných okolností vyváží se úbyt finančních kapitálů, to jest hospodářských statků jimi představovaných, novými úsporami ať už téhož jedince, který si byl prve zatímně výpůjčkou vypomohl, anebo ostatními strádateli národního celku. Jen kdyby se v některém hospodářském národním celku více zkonsumovalo statků, včetně běžných potřeb státu, než se produkuje, ubývalo by tu hospodářských statků a finančních kapitálů.